

جشنواره شعر فجر؛ هر سال، یک شیوه

مهم‌ترین رویداد شعری کشور چه مسیری را طی کرده است؟

جشنواره شعر فجر در هفدهمین دوره برگزاری خود، بهمن امسال در سالن همایش‌های صدا و سیما با برگزاری مراسم اختتامیه و اهدای جوایز برگزیدگان به کار خود پایان داد. آنچه مایه شگفتی بود این که این جشنواره در پایان در سه ششته اصلی شعر کودک و نوجوان، شعر بزرگسال کلاسیک و شعر بزرگسال نو هیچ برگزیده‌ای نداشت. در این نوشتار، بر دوره‌های مختلف برگزاری جشنواره نگاهی خواهیم افکند تا متوجه شویم شکل برگزاری این جشنواره در دوره‌های مختلف صیغ روال مشخص نداشته است. این بی‌برنامگی و برگزاری جشنواره هرسال به یک شکل، باعث شده جشنواره شعر فجر نتواند در طول نزدیک به دو دهه برگزاری به جایگاه خود به عنوان مهم‌ترین جشنواره شعری کشور، آن هم در سرزمینی که شعر هنر اصلی و ثروت ملی آن محسوب می‌شود، دست یابد.

□ □ □

جشنواره شعر فجر در سال ۸۵ و به پیشنهاد و دبیری علیرضا قزوه آغاز به کار کرد. مراسم پایانی این جشنواره ۲۴ بهمن ۸۵ در تالار وحدت برگزار شد و در نخستین دوره سعی شد از همه فعالان شعر در سال‌های بعد از انقلاب به شکلی تجلیل شود. به همین دلیل برگزیدگان نخستین جشنواره بین‌المللی شعر فجر در ۱۰ بخش امام و انقلاب، آیینی، جوان، طنز، تصنیف و ترانه، کلاسیک، نو، کودک و نوجوان، فارسی‌زبانان و ملی و میهنی معرفی شدند و به ۲۷ شاعر هم به عنوان برگزیدگان استانی جوایزی اهدا شد. نبود تعریف مشخص برای بخش‌های اهدای جایزه که برخی به قالب‌ها و برخی به مضمون‌ها می‌پرداخت و نیز نامشخص بودن معیار داوری‌ها باعث شد جشنواره در همان دوره اول با اما و اگرهایی روبه‌رو شود؛ اما به هرحال دوره اول بود و می‌شد این مسأله را در دوره‌های بعد حل کرد. دومین دوره جشنواره با دبیری محمود اکرمی‌فر و با برگزاری جشنواره‌های استانی برگزار شد. این جشنواره ۱۲ بهمن ۸۶ در مشهد افتتاح شد و ۳ اسفند در تالار وحدت به کار خود پایان داد. برگزاری جشنواره به صورت استانی و کشوری، همه فعالان شعر در سراسر کشور را درگیر خود کرد. در آن دوره ارسال آثار، ملاک داوری بخش جوان شد و جشنواره در سه بخش اصلی برگزار شد؛ بخش کشوری، بخش جوان و بخش استانی. در بخش کشوری که به هر کدام از برگزیدگان این بخش ۱۴ سکه بهار آزادی اهدا شد، در این رشته‌ها: کودک و نوجوان، آزاد، اجتماعی، پایداری و انتفاضه، آیینی و امام و انقلاب و همین بخش‌ها برای شاعران جوان نیز برگزیده داشت که به هرکدام ۱۰ سکه بهار آزادی اهدا شد. از هر استان نیز یک نفر برگزیده شد که ۵ سکه بهار آزادی دریافت کرد. بازم نامشخص بودن رشته‌ها و تعریف‌های هر بخش در این سال دیده شد، اما برگزاری جشنواره در سراسر استان‌ها همه کشور را درگیر برگزاری آن کرد.

سکه‌باران بی‌مبنا

وضع مالی خوب وزارت ارشاد باعث شده بود جشنواره شعر فجر در دوره‌های اولیه با سکه‌باران‌های بی‌دری همراه باشد. اوج این قضیه را در دوره سوم جشنواره شاهد بودیم که با دبیری علی معلم دامغانی و دبیری علمی فاضل نظری همراه بود. همین نکته که جشنواره یک دبیر و یک دبیر علمی داشت، نشان‌دهنده این بود که مبنا و دلیل معقولی برای تعریف‌ها و انتخاب‌ها در جشنواره وجود نداشته است. در این دوره بخش جوان به صورت رقابتی برگزار شد. از برگزیدگان بخش رقابتی این دوره از جشنواره می‌توان به حسین جنتی، محمد مهدی سیار، علیرضا بدیع، محمدجواد شاهمرادی (آسمان)، مهدی فرجی کاشان و... اشاره کرد. اما در دوره سوم، یک کار عجیب هم صورت گرفت. در مراسم پایانی جشنواره ۱۰ اسفند ۱۳۸۷ در تالار وحدت برگزار شد، نام ۶۰ شاعر به عنوان برگزیدگان شعر امروز انقلاب اسلامی قرائت نکته که جشنواره یک دبیر و یک دبیر علمی داشت، نشان‌دهنده این بود. این انتخاب‌ها که ملاک و مبنای مشخصی هم نداشت، باعث اعتراض و البته شگفتی شد. چهارمین دوره جشنواره باز هم شاهد برگزاری با یک دبیر (سید عدلی موسوی گرماردی) و یک دبیر علمی (مرتضی امیری اسفندقه) بود. در این دوره فراخوانی داده شد و شاعران اشعارشان را به جشنواره فرستادند و جشنواره در سه بخش شعر سنتی، شعر نو و شعر کودک و نوجوان برگزار شد که به این ترتیب ملاک داوری براساس قالب در جشنواره رسمیت پیدا کرد. در مراسم پایانی که روز اول اسفند ۸۸

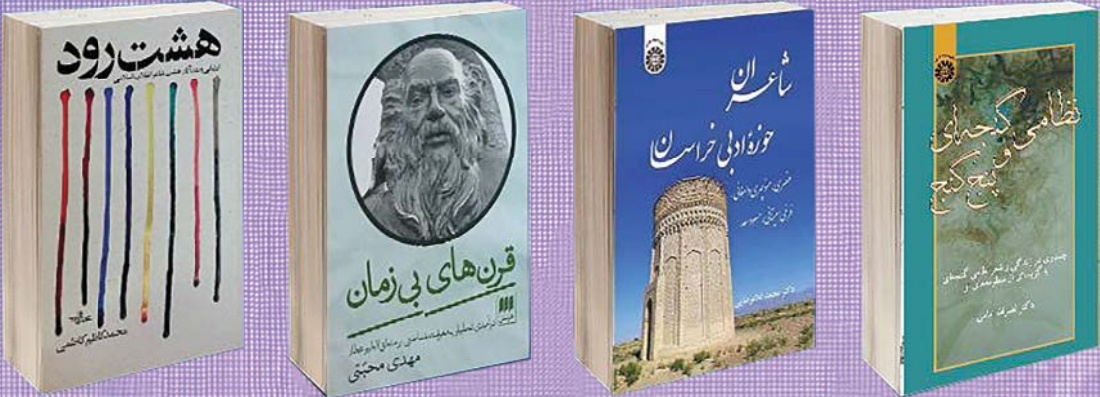
در تالار وحدت برگزار شد، در همه بخش‌ها شاهد اعطای جایزه به رتبه‌های اول تا سوم بودیم. محمود حبیبی کسبی، سینا علیمحمدی و کبری بابایی رتبه‌های اول این جشنواره را در سه بخش یادشده به دست آوردند. پنجمین دوره جشنواره با دبیری پرویز بیگی حبیب‌آبادی در حالی برگزار شد که وعده افزایش جایزه‌ها به ۲۰، ۱۶ و ۱۲ سکه بهار آزادی برای برگزیدگان اول تا سوم و تسهیلات وام تا سقف ۵۰ میلیون ریال و اهدای کارت و چاپ آثار برگزیده به برگزیدگان داده شد. ضمن این که بخش ترانه و سرود هم به بخش‌های جشنواره اضافه شد. عجیب‌نیست که در این دوره از نظر اول در بخش‌های شعر کلاسیک، سپید و نیمایی و ترانه و سرود خبری نبود و هیات داوران چند شاعر را به صورت مشترک دوم و سوم کردند. تنها در بخش کودک و نوجوان، رتبه اول به بابک نیک طلب اختصاص یافت. دوره ششم جشنواره با دبیری عبدالجبار کاکایی، اول اسفند ۹۰ درحالی برگزار شد که دبیری جشنواره همچنان با بیگی حبیب‌آبادی بود و باز هم یک بخش دیگر به جشنواره اضافه شد؛ پژوهش. در این دوره هم فقط رتبه اول در بخش شعر کلاسیک معرفی شد و حسن روشان تنها نفر اول این جشنواره بود.

حاشیه پشت حاشیه

هفتمین جشنواره شعر فجر که ۱۷ اسفند ۹۱ در تالار وحدت برگزار شد، شاهد حاشیه جدیدی بود که به خاطر یک بدعت تازه در برگزاری جشنواره به وجود آمد. در این دوره به صورت ناگهانی تصمیم بر این گرفته شد که شاعر برگزیده و کتاب شعر برگزیده مردمی انتخاب شود. برگزارکنندگان اعلام کردند بر اساس نظرسنجی عمومی، علیرضا قزوه و حمیدرضا برقی برترین شاعران مردمی دهه اخیر و سه‌گانه فاضل نظری شامل «اقلیت»، «گریه‌های امپراتور» و «آن‌ها» نیز کتاب برگزیده مردمی بوده‌اند. این نتایج موافقان و مخالفان زیادی را به دنبال داشت و حاشیه‌هایی برای جشنواره به وجود آورد که تا مدت‌ها ادامه داشت. در این دوره از جشنواره که با دبیری شاعری نام‌آشنا برگزار نشد و رضا حمیدی دبیری آن را به عهده داشت فقط در بخش‌های شعر نوامرداد احدی از استان کردستان و سرود و ترانه (احمد امیرخلیلی) شاهد انتخاب برگزیده بودیم. دوره هشتم جشنواره با دبیری عبدالجبار کاکایی برگزار شد. تا این زمان، ارسال شعر همچنان شیوه شرکت در جشنواره بود اما در این دوره یک بخش جنسی برای مجموعه شعرهای منتشرشده در سال‌های ۹۰ و ۹۲ به جشنواره اضافه شد تا این کتاب‌ها مورد بررسی قرار گیرد. مراسم پایانی جشنواره در ۱۳ اردیبهشت ۹۲ برگزار شد و اتفاقاً نظر تعداد برگزیدگان نسبت به جشنواره‌های قبل و بعد خود رکورددار بود به گونه‌ای که ۱۳ شاعر در بخش‌های مختلف برگزیده شدند. در این دوره همچنین بخشی به عنوان بخش بومی هم به جشنواره اضافه شد.

تغییرات اساسی

دوره نهم جشنواره شعر فجر به دبیری اسماعیل امینی برگزار شد و از این دوره بود که اساسنامه جشنواره شعر فجر تدوین و برگزاری آن دچار تحول اساسی شد. به این صورت که از این دوره به بعد، جایزه شعر فجر جایگزین کتاب سال جمهوری اسلامی در بخش شعر شد و داوری کتاب‌های شعر جایگزین داوری آثار رسانی شد. در اولین دوره اهدای جایزه به کتاب، داوری شعر نو و کلاسیک در هم ادغام شد و جایزه برگزیده به کتاب یک شاعر درگذشته (محمد قهرمان) اهدا شد. در بخش درباره شعر(پژوهش)، هیوا مسیح و در بخش شعر کودک و نوجوان، مریم هاشم‌پور و شاهین رهنما مشترکا برگزیده شدند. دوره دهم جشنواره هم با دبیری اسماعیل امینی برگزار شد و در مراسم پایانی این دوره که اول اسفند ۹۴ برگزار شد، بخش اصلی یعنی شعر بزرگسال برگزیده‌ای نداشت و در بخش‌های درباره شعر اثری از عباس ماهیار و در شعر کودک و نوجوان، کتاب‌های کمال شفیعی و مریم‌هاشم‌پور به صورت مشترک انتخاب شدند. سنت انتخاب برگزیده مشترک به دوره یازدهم هم رسید. در بخش شعر بزرگسال اثری از عبدالحمید ضیایی و سمانه کهرابی‌بان مشترکا برگزیده شدند. در بخش کودک و نوجوان هم برگزیده مشترک بود؛ طلیه شامانی و مریم‌هاشم‌پور. فقط در بخش «درباره شعر» بود که یک برگزیده معرفی شد، کتابی از نصرا... یورجوادى در این دوره که دبیری جایزه با محمداکظم کاظمی شاعر افغانستانی بود، بخشی به نام شعر افغانستان به جشنواره اضافه شد و روح‌الامین امینی، سیده تکتم حسینی، قنبرعلی تابش، ابوطالب مظفری و غنیف باختری به صورت مشترک برگزیده شدند. در دوره دوازدهم مراسم پایانی روز ۶ اسفند ۹۶ به صورت مشترک برگزیده شدند.

برگزار شد. دبیر این دوره جشنواره جواد محقق بود و در مراسم پایانی علاوه بر کتاب‌های برگزیده، از ناشر برگزیده هم تجلیل شد. در این دوره در بخش شعر بزرگسال، کتابی سروده رویا شاه‌حسین‌زاده برگزیده شد و در بخش درباره شعر، جایزه مشترک به سیدمحمد راستگو و محمود فتوحی تعلق گرفت. بخش شعر کودک و نوجوان برگزیده‌ای نداشت. دوره سیزدهم جشنواره در ۱۳ بهمن ۹۷ به دبیری بهمن ساکی برگزار شد و در بخش درباره شعر حسن جوادی و در بخش شعر بزرگسال سیدرضا محمدی و ابوذر پاکروان به صورت مشترک برگزیده جشنواره معرفی شدند. چهاردهمین دوره جشنواره شعر فجر در حالی برگزار شد که در این دوره، یک بخش به عنوان شعر جوان به جشنواره اضافه شد که در آن شاعران، اشعار خود را به جشنواره ارسال می‌کردند. دبیر این دوره جشنواره، سعید بیابانکی بود و در بخش شعر بزرگسال، اثری از واهه آرم و پانته صفایی برگزیده مشترک شدند و کتاب از سیدعلی میرافضلی به عنوان برگزیده بخش درباره شعر انتخاب شد. بخش شعر کودک و نوجوان برگزیده نداشت. در دوره یازدهم دوبخش دیگر به مناسبت سی‌امین سالگرد دفاع مقدس به جشنواره اضافه شد و با نظرخواهی از اهالی رسانه، ۱۴ شاعر دفاع مقدس انتخاب شدند و در بخشی به نام نفس‌های شعر در روزگار کرونا از فعالان شعر در ایام قرنطینه تجلیل شد. اما حاشیه اصلی این جشنواره به انتخاب دبیر آن برمی‌گشت که شاعر نبود. انتخاب دکتر مریم جلالی که خود استاد دانشگاه و صاحب‌نظر در نقد ادبی بود، به مذاق شاعران زیاد خوش نیامد اما به هر روی در مراسم اختتامیه این دوره که ۲۶ بهمن ۹۹ برگزار شد، در همه بخش‌ها برگزیدگان مشترک انتخاب شدند. در دوره شانزدهم، دبیر جشنواره قربان ولیتی بود و مراسم پایانی در ۴ اسفند ۱۴۰۰ در تالار وحدت برگزار شد. در این دوره، بعد از دو دوره برگزاری، بخش شعرجوان دوباره حذف شد و بخش‌های شعر کلاسیک، شعر نو و شعر محاوره به صورت مستقل داوری شدند. مهدی مردانی تنها برگزیده بخش کودک و نوجوان بود و در شعر کلاسیک، عالیه مهرابی و علیرضا رجبعلی‌زاده کاشانی و درباره شعر، سجاد

آبدنلو و وحید عیدگاه طرفیه برگزیده مشترک شدند اما در

بخش‌های شعر نو و شعر محاوره برگزیده‌ای معرفی نشد.

در دوره هفدهم که همین ۱۵ بهمن امسال به دبیری

رضا اسماعیلی برگزار شد، تنها در بخش درباره شعر

شاهد انتخاب برگزیده (مهدی محبتی) بودیم و در بقیه

بخش‌های جشنواره برگزیده‌ای نداشت.

قاب

بدرقه شاعری محبوب

بیکر میرزااحسین کریمی مراغه‌ای، شاعر آیینی و طنز کشور این هفته با حضور اهالی فرهنگ و ادبیات و آذربایجان، مردم و مسئولان استانی تشییع و در مقبره الشعرای مراغه به خاک سپرده شد.

در این مراسم حضور خودجوش و انبوه مردمی که همچون فرزندی پدر مرده، اشک می‌ریختند و بر سر و سینه می‌زدند، نشان داد هنرمندی که در کنار مردم باشد و حرف دل آنان را بیان کند، تاچه اندازه در دل و جان مردم این سرزمین جای خواهد گرفت. / عکس: ایلنا

روی قفسه

چاپ نهم بازخوانی دعای ابوحمزه ثمالی

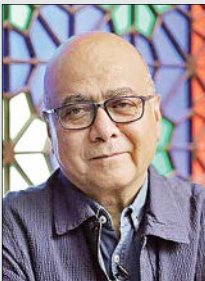
چاپ نهم شکوای سبز ۲ دریافتی از دعای ابوحمزه ثمالی اثر سید مهدی شجاعی در ۸۸ صفحه رقعی از سوی نشر نیستان وارد بازار کتاب شد.

به گزارش جام‌جم، شکوای سبز ۲ دریافتی است از دعای ابوحمزه ثمالی. زبان کتاب مشابه شکوای سبز یک است. بیش از ترجمه و نزدیک به دریافت که در آن نویسنده به ترجمه تحت‌اللفظی و کلمه به کلمه بسنده نکرده است و ادبیاتی فاخر و جذاب را برای شیواری شدن متن به استخدام گرفته. در قسمتی از کتاب شکوای سبز ۲ می‌خوانیم: « کسی می‌تواند حرف‌های دل تو را به خدای محبوبت بگوید که پایی در زمین داشته باشد و دستی در آسمان. کسی که هم تو را خوب بشناسد و هم خدای تو را. کسی که هم دهلیزهای قلب بشر را کاملاً بشناسد و هم به راه‌های پریچ و خم آسمان آشنا باشد. کسی که هم بیم‌ها و امیدهای آدمی را بداند و هم از مناسبات خدایی سر درآورد. کسی که با الفبای زمینی، زبانی بیافریند که در فضای آسمانی قابل تکلم باشد.»

رویداد

بزرگداشت سعید تشکری در مشهد

آیین بزرگداشت استاد سعید تشکری، نویسنده و هنرمند فقید مشهدی همزمان با ایام نخستین سالگرد درگذشت وی و با حضور خانواده و جمعی از شاگردان، علاقه‌مندان و مسئولان در قالب نهمین نشست «عصر داستان» در مشهد برگزار می‌شود. به گزارش جام‌جم، کتاب «طرح آهی از ماه» شامل درسگفتارهای سعید تشکری و کتاب «مرجانی‌ها» شامل ۱۲ داستان رضوی در این مراسم رونمایی می‌شود. خوانش بخش‌هایی از نمایشنامه «هفت دریا شبمی»، بخش کلیپ زندگینامه تشکری و بیان خاطرات از سوی شاگردان نیز از دیگر بخش‌های این مراسم خواهد بود. در این مراسم همچنین نصر... قادری، نویسنده و کارگردان به عنوان مهمان ویژه حضور خواهد داشت. آیین بزرگداشت استاد سعید تشکری، نویسنده و هنرمند فقید مشهدی فردا ساعت ۱۷ و ۲۰ دقیقه در محل نگارخانه رضوان واقع در خیابان کوهسنگی ۱۷ برگزار می‌شود. سعید تشکری، نویسنده، منتقد، کارگردان و رمان‌نویس برجسته‌کشورمان متولد ۱۳۴۲ بود که ۱۹ بهمن‌ماه سال گذشته پس از سال‌ها مبارزه با بیماری ام‌اس از دنیا رفت و در حرم مطهر رضوی به خاک سپرده شد. ولادت، پاریس پاریس، بار باران، غریب فریب، مفتون و فیروزه برخی از آثار زنده‌یاد سعید تشکری است.